

Pædagogisk læreplan 2018 skabelon

Dagtilbud: Beder-Malling

Dato: 1. december 2020

Den styrkede pædagogiske læreplan

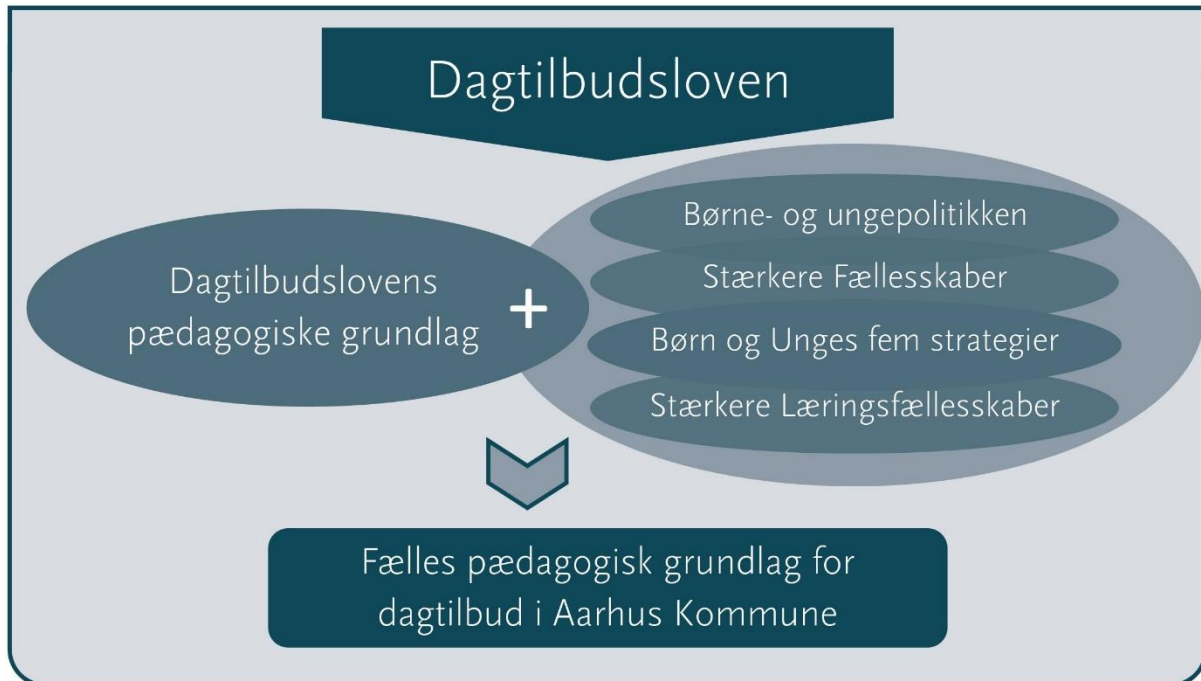
Indledning

Alle dagtilbud i Danmark skal udarbejde en skriftlig pædagogisk læreplan med afsæt i bestemmelserne i dagtilbudsloven. Denne skabelon til den styrkede pædagogiske læreplan er udarbejdet i en arbejdsgruppe bestående af dagtilbudsledere, BUPL, FOA, De selvejende dagtilbud, områdechefer og forvaltningen.

Skabelonen er en hjælp til at indfri de krav, der i lovgivningen stilles til den skriftlige pædagogiske læreplan, og er det redskab, som dagtilbuddene i Aarhus Kommune skal bruge til at udarbejde den pædagogiske læreplan.

Det er afgørende, at den styrkede pædagogiske læreplan udarbejdes i og tilpasses en lokal kontekst, så den bliver rammen for al pædagogisk arbejde i dagtilbuddet og et pædagogisk redskab, der understøtter det pædagogiske personales og ledelsens arbejde med at skabe gode pædagogiske læringsmiljøer for børnene. Læreplanen skal samtidig være med til at understøtte sammenhængen i tilbuddene til børnene, de unge og deres familier i lokaldistrikterne.

Temaerne i skabelonen er beskrevet ud fra det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune. Det pædagogiske grundlag tager afsæt i dagtilbudslovens formuleringer og vores lokale børne- og ungepolitik, 0-18-årsperspektivet, strategier mv. og kan findes her: [\[link indsættes\]](#)

Ministeriets intention med den pædagogiske læreplan er, at:

"... dagtilbuddets pædagogiske læreplan med udgangspunkt i de centrale elementer fra det pædagogiske grundlag og med udgangspunkt i de pædagogiske mål og indholdsbeskrivelser af læreplanstemaerne skal fungere som et pædagogisk redskab, der via korte relevante pædagogiske overvejelser, refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde, der foregår i dagtilbuddet, herunder sikre at den intenderede pædagogik er til stede hele dagen og i alle aktiviteter, rutiner med børnene m.v."

Ministeriets samlede beskrivelse af rammer for den pædagogiske læreplan er beskrevet i: **"Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold"**, der kan findes på: www.emu.dk/omraade/dagtilbud under overskriften "Den styrkede pædagogiske læreplan".

Udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Inden den pædagogiske læreplan udarbejdes, skal der lokalt i dagtilbuddet tilrettelægges en proces for, hvordan den udarbejdes, hvem der inddrages hvornår, hvordan der arbejdes med den og overvejelser om, hvordan arbejdet med den evalueres. Til at understøtte den proces har Børn og Unge udarbejdet

en procesvejledning, der kan bruges som ramme for arbejdet. Procesvejledningen findes her: [\[Link indsættes\]](#)

Selve skabelonen til udarbejdelsen af den styrkede pædagogiske læreplan er bygget op, så der for hvert tema er en rammesættende tekst fra det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune. Herefter følger et skrivefelt med en vejledning til, hvad der skal være fokus på og forslag til tre refleksionsspørgsmål, der kan bruges som afsæt for drøftelser, dagtilbuddets beskrivelse af temaet og systematisk refleksion og evaluering.

Indholdet er:

1. Børnesyn
2. Dannelse og børneperspektiv
3. Leg og børnefællesskaber
4. Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen
5. Læring og de seks læreplanstemaer
6. Børnemiljø
7. Børn i udsatte positioner
8. Forældresamarbejde
9. Inddragelse af lokalsamfundet
10. Sammenhæng med børnehaveklassen
11. Ledelse
12. Pædagogisk personale
13. Dokumentations- og refleksionspraksis
14. Evaluering

1. Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv, og i børnelivet skal der være plads, tid og ro til at være barn. Udgangspunktet er, at alle børn trives og udvikler sig, når de har passende udfordringer, ser mening og oplever anerkendelse og social samhørighed i forpligtende, rummelige og givende fællesskaber.

Beskrivelse af, hvordan det grundlæggende børnesyn kommer til udtryk hos os.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan understøtter vi organisatorisk, at børnene i vores dagtilbud oplever nærhed, omsorg og anerkendende relationer?
- Hvordan understøtter vi, at alle børn oplever social samhørighed?

- Hvordan arbejder vi for, at vores børnesyn altid er afsæt for vores praksis?
- ...

Det at være barn har en værdi i sig selv, og i børnelivet skal der være plads, tid og ro til at være barn. Udgangspunktet er, at alle børn trives og udvikler sig, når de har passende udfordringer, ser mening og oplever anerkendelse og social samhørighed i forpligtende, rummelige og givende fællesskaber.

Hvordan understøtter vi organisatorisk, at børnene i vores dagtilbud oplever nærhed, omsorg og anerkendende relationer?

GENERELT

- Vores børnesyn tager udgangspunkt i at se hvert barn, som et individ med sin egen identitet og egne følelser. Det er vigtigt for os, at det enkelte barn føler sig set og forstået, og at barnet oplever en reel samhørighed i sin dagligdag.
- Nærvær, omsorg og tryghed i det daglige arbejde, er fundamentet for vores arbejde i dagtilbudet. Med denne fundamentale tilgang danner vi grobund for udfordringer og stimulering, der skaber udvikling, trivsel, læring og dannelse, ud fra barnets nærmeste udviklingszone.
- Vi skaber læringsrum i alle situationer og er bevidste om hvordan børnene udvikler sig.
- Vi følger børnenes initiativer og perspektiver

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Vi er "tæt" på børnene og holder fokus på dem i hverdagen
- Vi hjælper børnene med at sætte ord på og spejler børnenes følelser og stemninger

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Alle børn skal føle sig tilknyttet til fællesskabet

PRAKSISEKSEMPEL

- I vores samlinger giver personalet børnene nærvær, omsorg og tryghed til at kunne lære og udvikle sig. Her er der tid og plads til at børnene kan være aktive medskabere af egen læring, når de i rundkredsen taler om planlagte aktiviteter, hverdagen og rutinesituationer. Personalet skaber rammerne og læringsmiljøer så børnene føler sig set og hørt og vores børnesyn er med til at skabe og fastholde dette fokus.
- Puslebordet – skal udarbejdes

Hvordan understøtter vi, at alle børn oplever social samhørighed?

GENERELT

- Vi etablerer mindre fællesskaber, som giver børn og medarbejdere mulighed for at skabe den tætte tilknytning, der bl.a. sikrer oplevelsen af social samhørighed. Vi sætter rammerne i hverdagen så børnene, kan deltage i både de store og små fællesskaber.

- Vi har fokus på at støtte børnene i både kendte og i nye relationer. På den måde understøtter vi børnene i relations dannelsen.

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Vi laver små grupper for at differencere børnene ud fra pædagogiske overvejelser

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- At børnene lærer at tage hensyn og acceptere andre og understøtter børnenes mentaliserings-evne

PRAKSISEKSEMPEL

- Eksempel på konfliktløsning – et barn der slår – skal udarbejdes

Hvordan arbejder vi for, at vores børnesyn altid er afsæt for vores praksis?

GENERELT

- Vi taler sammen i personalegruppen om hvad der optager børnene og hvad de har brug for
- Vi er opmærksomme på hvornår vi "går foran, går ved siden af, går bagved". Hvorved børnene kan få passende udfordringer og udvikler sig efter deres nærmeste udviklingszone.
- Vi har en åben og reflekterende tilgang til vores pædagogiske praksis. Hvor vi udviser tillid og har respekt for børnene og hinanden.
- Vi respekter forskelligheden ved børnene
- Ingen følelser og behov er forkerte, det handler om at lære børnene at udtrykke sig på et socialt accepteret møde
- Der er ingen børn der er vanskelige, de er i vanskeligheder

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- At børnene bliver set og hørt

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Vi planlægger aktiviteter sammen med børnene
- Vi udviser tillid til børnene

PRAKSISEKSEMPEL

- Stuemøder – KOLB – skal udarbejdes

2. Dannelse og børneperspektiv

Børn skal føle sig set og forstået og opleve at have en demokratisk stemme. Børn skal være aktive medskabere af deres egen læring og udvikling inden for rammer, som de voksne har ansvaret for. Der skal lyttes til børnenes oplevelse af, hvordan det er at være i dagtilbud. Hvordan er deres oplevelse af, om de mestrer, kan finde mening og hører til? Børns oplevelse af indflydelse er en tidlig del af deres dannelsesproces og af udviklingen af demokratisk forståelse.

Beskrivelse af, hvordan vi sikrer børnenes ret til medbestemmelse og understøtter deres tiltagende mestring af eget liv.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvad forstår vi ved børnenes eget perspektiv og deres ret til medbestemmelse?
- Hvordan arbejder vi konkret med at få børnenes stemme frem?
- Hvordan får vi konkret anvendt børnenes perspektiver i vores pædagogiske læringsmiljøer?
- ...

Børn skal føle sig set og forstået og opleve at have en demokratisk stemme. Børn skal være aktive medskabere af deres egen læring og udvikling inden for rammer, som de voksne har ansvaret for. Der skal lyttes til børnenes oplevelse af, om de mestrer, kan finde mening og hører til? Børns oplevelse af indflydelse er en tidlig del af deres dannelsesproces og af udvikling af demokratisk forståelse.

Hvordan sikrer vi børnenes ret til medbestemmelse og understøtter deres tiltagende mestring af eget liv.

GENERELT

- Vi møder børnene med tillid der er grundstenen i barnets dannelse med henblik på at skabe en følelsesmæssig robusthed
- Vi følger børnenes impulser og skaber understøttende læringsmiljøer
- De voksne har ansvaret for at skabe en kultur, organisation og systematik i at alle børn bliver set og hørt
- Vi ser børnene som medskabere af egen læring og inddrager børneperspektivet i de pædagogiske læreplaner
- Det daglige pædagogiske arbejde tilrettelægges så alle børn er med i et fællesskab og oplever sig værdifuld og medskabere af eget liv
- Vi arbejder med en balance mellem at præsentere børnene for alle læreplanstemaer samtidig med at vi understøtter børnenes egne initiativer

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Vi følger børnenes interesser og har stor fokus på deres nærmeste udviklingszone, herunder selvhjulpenhed

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Vi skaber differencerende læringsmiljøer der giver børnene mulighed for medbestemmelse gennem kommunikation og deltagelse

PRAKSIKSEMPLER

- Hvordan arbejder vi med selvhjulpenhed i vuggestuen – skal udarbejdes
- Eksempel fra børnehaven om at mestre eget liv – sociale kompetencer i leg – skal udarbejdes

Hvordan arbejder vi konkret med at få barnets stemme frem

- De voksne er bevidste om hvilket perspektiv de lægger ned over børnene. Vi arbejder ud fra "udefra børneperspektiv" – pædagoger og forældre og "indefra børneperspektiv" – barnets egne tanker, sansning og tanker. Tilstræbt børneperspektiv pædagogens indlevelse i barnet. Omformuleres
- Vi giver barnet valgmuligheder og hjælper med at sætte ord på deres tanker
Det kan f.eks. være at øve barnet i at have sit eget perspektiv.
- Vi giver børnene medbestemmelse. Herigennem får de en forståelse for demokrati som er vigtig for dannelsen.

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- De voksne forstærker med ord, handling og kropssprog barnets handlinger og følelser, samt følger deres initiativer og hvad de er optagede af og dermed fastholder fordybelse

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Børnene oplever medbestemmelse indenfor en given ramme og vi vægter sociale spilleregler i forhold til dannelsen af den enkelte og fællesskabet

PRAKSIKSEMPLER

- Eksempel på en dag hvor børnene sætter dagsordenen med en aktivitet – skal udarbejdes
- Måske et eksempel mere

Hvordan får vi konkret anvendt børnenes perspektiver i vores pædagogiske læringsmiljøer.

- Pædagogen er en del af læringsmiljøet og via observationer og kommunikation med børnene, understøtter vi deres interesser og valg. Hvad børnene er optagede af en leg eller f.eks. en kreativ proces vægter vi fordybelsen og gode det flow som børnene er i. - Omformuleres
- Vi laver temaer og sætter mål efter børnenes interesser og hvad de er optagede af, i en ramme og struktur der er sat af de voksne

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Vi arbejder med genkendelighed hvor børnene bliver trygge i at vælge til og fra og vi sørger for at præsentere børnene for forskellige muligheder og gøre tingene tilgængelig

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR:

- Børnene har en stor grad af medbestemmelse på hvad de vil lave i løbet af dagen – måske omformuleres og udvides

'PRAKSISEKSEMPEL

- Praksiseksempel – sangkisten indkopieses – skal udarbejdes

3. Leg og børnefællesskaber

Fællesskaber udgøres af dem vi er, og det vi laver sammen. Alle børn i dagtilbud skal være en værdsat del af et fællesskab, og fællesskaberne skal have noget at byde på for alle børn.

Børns leg er grundlæggende for deres sociale og personlige læring og udvikling, og legen har en værdi i sig selv. Leg betyder både børns spontane leg på deres helt egne præmisser, og den leg, der igangsættes, rammesættes og eventuelt understøttes af de voksne omkring børnene.

Leg, læring, udvikling og dannelse sker i børnefællesskaber, som de voksne sætter rammerne for. Dagtilbuddets hverdag skal skabe rum til at børn kan indgå i både kendte og nye relationer på tværs af alder, køn og kultur. Det er det pædagogiske personale og ledelsens opgave at skabe balancen mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

Beskrivelse af den pædagogiske praksis, som understøtter udvikling af både børnefællesskaber og det sociale rum, hvor det enkelte barn lærer og udvikler sig. Beskrivelsen skal både omhandle børnegruppen på dagtilbudsniveau og de forskelle, der kan være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan kan vi arbejde med, at dagtilbuddets børnefællesskaber understøtter alle børns udvikling af gåpåmod og integritet, giver plads til legen og til i legen at afprøve forskellige roller og positioner?
- Hvad er vores opgave og ansvar, når vi etablerer børnefællesskaber, hvor børn kan lege og udvikle sig selv i samspil med andre?

- Hvordan sikrer vi, at alle børn på tværs af køn, kultur, og alder har lige muligheder, er en del af fællesskabet, og at de oplever, de har medbestemmelse?
- ...

I den nye styrkede pædagogiske læreplan som har referencer til FN's børnekonvention er det beskrevet at dagtilbud skal skabe læringsmiljøer der tager udgangspunkt i børns perspektiver og understøtter børns ret til leg og medbestemmelse.

Legen er nu anerkendt som et fænomen der har en værdi i sig selv og det skal være en gennemgående del i et dagtilbud.

Leg og børnefællesskaber er grundlæggende for barnets sociale og personlige læring, udvikling og dannelse. Gennem leg og børnefællesskab fremmes bl.a. barnets fantasi, initiativ, nysgerrighed, sprog, selvværd, identitet.

Legen og fællesskabet skal understøttes ved at skabe passende læringsmiljøer for alle børn. Både i små grupper, individuelt samt i det store fællesskab.

Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes for at alle børn kan være med og for at legen udvikler sig positivt for dem.

Det pædagogiske personale kan også understøtte ved at indgå direkte i legen og fællesskabet som rollemodel og som den rammesættende ud fra børneperspektivet. Det kan give tryghed og skabe mening for børnene og fremme deres legestemning, lyst og evne til at lege og indgå i børnefællesskabet. – skal kortes ned

Hvordan skaber vi læringsmiljøer der fremmer leg og børnefællesskaber i dagtilbuddet?

GENERELT

- Sikre at der er fysisk plads til leg og fællesskaber både inde og ude
- Sikre at der er plads til både stille samvær og leg samt mere aktivt samvær og leg
- Sikre at der er plads til fællesskab og leg i små grupper og i det store fællesskab
- Sikre at der er forskellige legeredskaber tilgængeligt i børnehøjde både ude og inde
- Sikre at der er legeredskaber målrettet de forskellige alderstrin/udvikling
- Sikre at børnenes perspektiver og initiativer til leg og fællesskab anerkendes, respekteres og understøttes
- Sikre at det pædagogiske personale tager udgangspunkt i det enkelte barns aktuelle udvikling/NUZO, når de planlægger og rammesætter leg og børnefællesskab
- Sikre at børnefællesskabet og legen er i fokus og jævnlig evalueres af det pædagogiske personale

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR:

- Strukturere børnene i mindre grupper. Opmærksomhed på børnenes lyst og evne til at lege og indgå i et fællesskab ud fra NUZO.
- Opmærksomhed på den aktuelle børnekultur /børnefællesskabet

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Mindre legegrupper og opmærksomhed på børnenes lyst og evne til at indgå i børnefællesskabet ud fra NUZO
- Det store fællesskab og leg. Opmærksomhed på børnenes lyst og evne til at lege og indgå i børne-fællesskabet ud fra NUZO
- Opmærksomhed på den aktuelle børnekultur/børnefællesskabet

Hvordan arbejder vi konkret med leg og børnefællesskaber i vores dagtilbud?

GENERELT

- Vi har passende legetøj og legeredskaber tilgængelig i børnehøjde til de forskellige aldersgrupper samt forskellige typer af leg.
- Vi sørger for at legetøjet og legeredskaberne lever op til gældende regler om sikkerhed, er vedligeholdte, samlet og let tilgængelig i børnehøjde. F.eks. Lego, togbane, dyr skal være samlet i eksempelvis hver sin kurv med billede på i en højde, børnene kan nå.
- Vi deler dagligt børnene op i mindre grupper for leg og fællesskaber
- Vi opfordrer børnene til leg og fællesskab og guider og støtter undervejs
- Vi opfordrer børnene til også at lege og indgå i fællesskab med andre børn end de foretrukne
- Vi har fokus på det at være gode venner – hvordan barnet er en god ven (fri for mobberi)
- Vi har fokus på at børnene kan hjælpe hinanden og drage omsorg for hinanden
- Vi deltager aktivt i børnenes leg for at være rollemodel og vise og anvise børnene hvordan man leger og hvordan de kan indgå fællesskabet, dette for at støtte og fremme børnenes evne og lyst til leg og fællesskab
- Vi deltager aktivt i børnenes leg og fællesskab for at rammesætte, guide og støtte legen og fællesskabet/relationerne
- Vi går i dialog med børnene eks. til samlinger, omkring alt fra deres liv og dagligdag. Det kan være sjove oplevelser, udfordringer, en i gang værende konflikt, vejret aktuelt - ja alt mellem himmel og jord. Dette for at styrke barnet som selvfølelse og selvværd, men også det at lytte og blive inspireret af de andre – det styrker børnefællesskabet
- Vi griber, følger og understøtter børnenes spontane initiativ til leg og fællesskab
- Vi planlægger strukturerede legeforsøg og fællesskaber ud fra børnenes perspektiv
- Vi lader børnene være medbestemmende ift. hvilke lege og aktiviteter vi skal sætte i gang. Men kan også være de styrende og sætte rammen hvor hvad der skal leges og hvad der skal ske i fællesskabet
- Vi bruger leg og børnefællesskabet som et pædagogisk redskab i hverdagen til at fremme børnenes trivsel, læring og udvikling

Hvad kræver det af de voksne når vi skal bruge leg og børnefællesskaber som et pædagogisk redskab i dagligdagen? Hvad gør vi konkret?

GENERELT

- Vi bruger anerkendende pædagogik. Vi er handleanvisende, sætter ord på barnets intention og følelser

- Vi bruger positiv og anerkendende ledelse af børnene:
 - Positive forventninger
 - Tydelig start/slut
 - Sæt ord på egne handlinger
 - Skaber god stemning
 - Sætter ord på hvad du forventer af barnet
 - Bekræfter den ønskede adfærd
 - Vejleder trin for trin
- Vi drøfter og vidensdeler i personalegrupperne omkring børnenes leg, fællesskab samt børnekulturen generelt, gerne ud fra data. Skal noget justeres, er der udfordringer m.m. Dette på personalemøder, middagsmøder, "Teams" møder" m.m.
- Vi samarbejder på tværs af stuer/grupper, så vi understøtter, giver følgeskab og hjælper hinanden med opgaven.
- Vi bruger leg og børnefællesskabet som udgangspunkt og redskab ved særlige pædagogiske tiltag ved eks. udfordringer i samspillet i en gruppe eller hos det enkelte barn.
- Vi interagerer altid ud fra gruppens eller det enkelte barns nærmeste udviklingszone/NUZO
- Vi understøtter og fremhæver det enkelte barns ressourcer og kompetencer i fællesskabet.
- Vi kan benytte tværfagligt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Vi bruger bl.a. video og billeder som data og refleksions materiale

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Vi bruger bl.a. video, billeder, handleplaner som data samt børnesamtaler/interviews som refleksionsmateriale.

PRAKSISFORTÆLLING

2 drenge på 3,2 år leger at de har høns og kaniner i bure. Drengene fodrer dyrene og plukker blomster som foder. En pædagog ved drengenes side henvender sig, da de plukker blomsterne fra plantekasserne.

"Se I kan plukke mælkebøtter og græs henne under træerne. Det kan høns og kaniner meget bedre li'. De kan ikke så godt li' blomster. Høns og kaniner spiser mælkebøtter og græs"

Drengene løber hen og begynder at plukke græs og mælkebøtter. Pædagogen henvender sig igen:

"se, der står en traktor, den kan I lægge græs og mælkebøtter i og køre ned og fodre dyrene".

Drengene følger pædagogens anvisninger og leger videre.

Pædagogen understøtter drengenes leg, hun guider og anviser drengene i legen, ved at fortælle og vise dem, hvad de kan gøre i stedet. Hun lærer dem noget om at høns spiser græs og mælkebøtter. Hun udvider deres leg ved at anviser dem traktoren som et redskab.

4. Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen

Det pædagogiske læringsmiljø er rammen for børns trivsel og læring og indeholder mange af de andre aspekter beskrevet i skabelonen.

Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal være til stede hele dagen fra modtagelsen om morgenen til de sene eftermiddagstimer. Det pædagogiske læringsmiljø skal blandt andet give barnet mulighed for at eksperimentere og bruge fantasien, lege forskellige og udviklende lege og bruge både emotionelle, sociale og kognitive kompetencer.

I arbejdet med børn i dagtilbud er fokus på at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der ud fra et helheds-syn understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn. Det kræver viden, der med afsæt i faglig refleksion med kollegaer og ledelse, skal bruges til at udvikle stærkere pædagogiske læringsmiljøer for børnene og stærkere læringsfællesskaber for de professionelle.

Beskrivelse af det pædagogiske læringsmiljø og den intenderede pædagogik, som skal være til stede hele dagen og i alle rutiner og aktiviteter, både de planlagte vokseninitierede aktiviteter og børnenes spontane leg og aktiviteter. Beskrivelsen skal både rumme miljøet i børnegruppen på dagtilbudsniveau og de forskelle, der kan være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvad kendetegner et pædagogisk læringsmiljø, hvor der er fokus på udvikling af børnenes kompetencer gennem hele dagen?
- Hvordan udvikler vi de daglige rutiner, så de bliver en del af det samlede pædagogiske læringsmiljø og understøtter læreplanstemaerne?
- Hvordan tager vi skridtet videre fra intenderet pædagogik til konkret udførelse i praksis?
- ...

Det pædagogiske læringsmiljø er rammen for børns trivsel og læring og indeholder mange af de andre aspekter beskrevet i skabelonen.

Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal være til stede hele dagen fra modtagelsen om morgenen til de sene eftermiddagstimer. Det pædagogiske læringsmiljø skal blandt andet give barnet mulighed for at eksperimentere og bruge fantasien, lege forskellige og udviklende lege og bruge både emotionelle, sociale og kognitive kompetencer.

I arbejdet med børn i dagtilbud er fokus på at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der ud fra et helhedssyn understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn. Det kræver viden, der med afsæt i faglig refleksion med kollegaer og ledelse, skal bruges til at udvikle stærkere pædagogiske læringsmiljøer for børnene og stærkere læringsfællesskaber for de professionelle.

Hvad kendetegner det pædagogiske læringsmiljø, hvor der er fokus på udvikling af børnenes kompetencer hele dagen?

GENERELT

- Der stilles flere forskellige læringsmiljøer til rådighed hele dagen
- Der er en veksling mellem fastlagte og spontane aktiviteter samt i rutinerne
- Der er tilgængelige og nærværende voksne
- Børnene har medbestemmelse, og kan være med til at danne de enkelte pædagogiske læringsmiljøer
- Den voksnes rolle har stor betydning for læringsmiljøet og indtage forskellige positioner

SPECIFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Stor fokus på de daglige rutiner som bruges som aktivt læringsmiljø, det være sig garderoben, puslesituationen, aflevering etc.
- Fokus på læringsmiljøer hvor der tages højde for børnenes udviklingstrin og individuelle behov

SPECIFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR:

- Inkluderende læringsmiljøer der tilgodeser alle børn
- Fokus på relationsopbygning og identitetsdannelse
- Børnene er aktive medbestemmere i hvilke læringsmiljøer de indgår i

PRAKSISFORTÆLLING

Klokken er 8 om morgenen, Ellen kommer ind i institutionen med sin far. Det har været en god morgen derhjemme, og nu skal Ellen afleveres. Ellen vil hellere blive sammen med far. Pædagogen Britta er i fællesrummet, og er klar til at modtage børnene. Hun kan godt se det er lidt svært for Ellen. Britta henvender sig til Ellen, og spørger om hun har haft en god morgen. Ellen nikker. Britta siger at nu skal vi sige farvel til far, og bagefter skal Ellen se hvilken aktivitet hun har lyst til at indgå i.

Da de har sagt farvel til far, fortæller Britta at Ellen kan tegne i fællesrummet sammen med Britta og et par af de andre børn, eller hun kan gå ind på en af stuerne og se hvilke aktiviteter der sker der. Britta fortæller også Ellen, at der er en voksen i alle rum, hvis hun har brug for hjælp.

Ellen går ind på den ene stue, hvor der bliver lavet huler. På stuen er der 7 børn og medhjælperen Tom. Ellen går hen til den ene hule og spørger om hun må være med. "Nej" lyder det inde fra hulen. Tom siger; " Hold da op, i den hule bor der godt nok et nej folk" Han henvender sig til Ellen; "Det kan være, hvis du nu var en kusine fra et andet land, der kom på besøg, at du så kunne være med?" Så lyder det inde fra hulen " Jeg har været i Italien, der fik vi tit pizza, så hvis du nu kom fra Italien og havde pizza med, så må du gerne være med" Ellen finder en tallerken og 3 klodser og siger "Jeg har 3 stykker pizza med, har i noget at drikke?" "Nej" lyder det inde fra hulen "Men vi kan spørge naboerne om de har noget sodavand. Kom"

De 2 piger inde fra hulen tage Ellen med over til den anden hule, hvor de alle bliver budt indenfor. Kortet ned

Hvordan udvikler vi daglige rutiner, så de bliver en del af det samlede pædagogiske læringsmiljø og understøtter læreplanstemaerne?

GENERELT

- KOLBS læringscirkel som evalueringsredskab, så vi kontinuerligt har fokus på udviklingen af vores rutiner
- Datainformeret evaluering
- Genkendelige faste rutiner, der gør det nemt for børnene at agere i
- Børne inddragelse i de faste rutiner, så det skaber læring for børnene
- Det pædagogiske personale er rollemodeller, som via deres "magt" er bevidste om, hvilke læreplanstemaer der sættes i spil i de faste rutiner, og derved integrerer dem i det samlede pædagogiske læringsmiljø.
- Prøvehandlinger evalueres med fokus på hvad børnene fik ud af det

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Gentagelser af faste rutiner, hvor der er en klar start og slutning
- Klar struktur og arbejdsfordeling mellem det pædagogiske personale
- Genkendelighed for børnene

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Klar planlægning og struktur af de faste rutiner
- Medinddragelse af børnenes ideer og dermed børneperspektivet i fokus

PRAKSISFORTÆLLING

Vuggestuen sidder til samling, der er en pædagog, som holder samlingen. Det andet pædagogiske personale sidder rundt sammen med børnene. Benjamin sidder mellem benene på en medhjælper. Personalet ved godt, at Benjamin skal støttes i at blive siddende i fællesskabet og vente på tur. Samlingen starter altid med den samme sang, hvor alle børn bliver nævnt og sagt hej til. Det skaber tryghed og forudsigelighed for alle børn, også lille Anders, som lige er startet. Herefter kan samlingen se forskelligt ud, alt efter hvad børnenes fokus er den dag. Det er svært for Benjamin at skulle vente til han bliver spurgt om, hvilken sang han gerne vil synge, men han indgår i fællesskabet, og bliver optaget af hvad de andre siger.

Nu bliver det endelig Benjamins tur, og han råber "bil" og hopper op.

Pædagogen siger "Du vil gerne synge om bilen? Faktisk har vi emnet mad, så hvilken slags mad, har de med i bilen?" Pædagogen rækker Benjamin kufferten med forskellige konkrete på mad. Benjamin vælger æblet, hvorefter de synger "Æblemand". Samlingen slutter med en farvelsang, hvorefter der bliver spist frugt.

Til det kommende teammøde har det pædagogiske personale samlet data på samlingen og evaluerer på den. De beslutter at kop og bevægelse som fokus, da flere af børnene har svært ved at sidde stille. Når børnene skal spise frugt, skal de sidde stille på gulvet. KORTES NED

Hvordan tager vi skridtet videre fra intenderet pædagogik til konkret praksis?

GENERELT

- Det pædagogiske personale fortager prøvehandling
- Refleksive dialoger og dataindsamling på baggrund af prøvehandlingerne, skaber et mere oplyst grundlag til ændring af praksis
- Det pædagogiske personale er opmærksomme på prioritering af opgaverne
- Kerneopgaven er i fokus
- Den pædagogiske leder faciliterer bedst mulige betingelser for løsning af kerneopgaven

SPECIFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Prioritering af ro og tryghed i læringsmiljøerne
- Mindre grupper
- Evaluering af strukturen

SPECIFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Prioritering af inkluderende forskellige læringsmiljøer

PRAKSISFORTÆLLING

Til sidste personale møde blev det besluttet, at der i børnehaven skal være læringsmiljøer hele dagen. Kl. 9 skal der laves 3 forskellige aktiviteter. Det pædagogiske personale har lavet en prøvehandling, som hedder; At hvis der er fravær i institutionen, så skal den ene aktivitet nedprioriteres, hvorefter at børnene i denne aktivitet kan overgå til en af de 2 andre aktiviteter. Om morgenen er der så fravær, hvor det pædagogiske personale omstrukturerer således: Male aktiviteten nedprioriteres, da den er den mest krævende af de 3 aktiviteter. 4 børn fra aktiviteten kan inkluderes i motorikaktiviteten, og 4 børn kan komme med på skovturen med 2 voksne. På den måde, er der stadig forskellige læringsmiljøer til børnene, og det pædagogiske personale får stadig en oplevelse af at de laver noget kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer for børnene. KORTES NED

5. Læring og læreplanstemaer

Børn lærer ved at udforske deres omverden med krop og sanser, ved at blive mødt af spørgsmål og udfordringer og ved selv at undres og stille spørgsmål. Børn lærer også ved at eksperimentere, prøve sig frem, fejle, gøre opdagelser og finde innovative løsninger. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner med de andre børn og de voksne i dagtilbuddet. Motivation og pas-

sende udfordringer har betydning for at lære og udvikle sig – både som individ og som del af et fællesskab. Børn har brug for voksne, der sætter rammer, guider og vil noget med dem, men de har også brug for plads til at være sig selv og til at gøre deres egne erfaringer.

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaerne skal tage udgangspunkt i Børne- og Socialministeriets beskrivelser af temaerne. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges inden for Børne- og Socialministeriets to pædagogiske mål for hvert læreplanstema, hvor de pædagogiske mål beskriver sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Læreplanstemaerne er tilsammen udtryk for et bredt læringssyn, og det er afgørende, at de tænkes i en sammenhæng i dagtilbuddets arbejde. Opdelingen i temaer skal sikre fokus på forskellige centrale elementer i børns læring og udvikling i dagtilbud. Læs de ministerielt fastsatte indholdsbeskrivelser og mål for læreplanstemaerne i: "Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold", der kan findes på: www.emu.dk/omraade/dagtilbud.

Læreplanstemaerne er:

1. Alsidig personlig udvikling.
2. Social udvikling.
3. Kommunikation og sprog.
4. Krop, sanser og bevægelse.
5. Natur, udeliv og science.
6. Kultur, æstetik og fællesskab.

Beskrivelse af, hvordan der i dagtilbuddet og afdelingerne arbejdes med alle læreplanstemaerne i en sammenhæng, for at understøtte et helhedsorienteret perspektiv på børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan organiserer vi arbejdet med læreplanstemaerne, så de fremstår i en sammenhæng?
- Hvordan sikrer vi, at samtlige læreplanstemaer er tilstede i vores læringsmiljøer, så de naturligt indgår i såvel børneinitierede som voksenorganiserede sammenhænge?
- Hvordan finder vi viden om og inspiration til læreplanstemaerne, og hvordan følger vi børnenes udbytte af vores arbejde med læreplanstemaerne?
- ...

Vi arbejder med alle læreplanstemaer på forskellig vis, men med fælles mål: at sikre det bredest mulige læringsrum, samt skabe muligheden for fordybelse i et specifikt emne, hvor børnene styrker deres fokusering og fastholdelse af lærings- og legeuniverser.

PL har ansvaret for at vi kommer igennem alle temaerne og sikre, at vi kommer igennem alle læreplanstemaerne og dermed de 12 pædagogiske mål.

I BMD bruger vi også aktivt både lokale og centrale muligheder, hvis vi har behov for ny viden, f.eks.: efter- og videreuddannelse, oplæg fra ressourcepersoner, faglige fyrtårne, sprog- eller motorikvejledere eller via interne udviklingsforløb i institutionerne eller dagtilbuddet generelt. (medarbejderne på banen?)

Vores tilgang til udvikling af den pædagogiske praksis og implementeringen af læreplanstemaerne er baseret på evidensbaseret viden. f.eks. via faglig sparring eller indhentning af egen data i institutionerne. Vi evaluerer løbende på vores praksis og pædagogiske struktur for at sikre den bedst mulige praksis. Det sker både ved møder i institutionerne, den daglige pædagogiske praksis, kvalificerede refleksioner, forældresamarbejde, dagtilbudsmøder mm.

Til dette bruger vi bl.a. KOLB's læringscirkel samt andre faglige tilgange til at systematisere arbejdet med pædagogikken og læringstemaerne

Fokuserede forløb omkring ét centralt læringstema, hvor vi tilrettelægger aktiviteter rundt om det tema.

Eksempel: Aktiviteter kan tilrettelægges rundt om det enkelte tema. (F.eks. Natur og Science).

Målet med temaet beskrives, samt hvorledes det kommer til udtryk i børnegruppen.

o Frie dage og tidspunkter på dagen, hvor legen udvikles spontant med mere eller mindre vokseninvolvering.

Eksempel: Vi støtter op om legen og på den måde sørger for implementering af læringstemaerne ud fra børnenes leg og naturlige udvikling af den. Krop, sanser og bevægelse vil naturligt følge med, hvis vi planlægger et udetema, hvor institutionen skal i skoven, klatre på bakker, finde dyr, kaste med blade osv.

o Evalueringer af forløb.

Eksempel: en evaluering kan i en institution foregå via et evalueringsskema, inden det næste tema planlægges.

o Status udviklingssamtaler, som tager udgangspunkt i læreplanstemaerne.

o OBS at den bliver generet for DTB!

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

o Aktiviteterne er centreret omkring vuggestuebørns zone for nærmeste udvikling

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

o Aktiviteterne er centreret omkring børnehavebarnets zone for nærmeste udvikling

o Overleveringen mellem dagtilbud og skole, tager udgangspunkt i læreplanens 6 temaer. Møde med Larsarbejder vi med alle læreplanstemaer på forskellig vis, men med fælles mål: at sikre det bredest mulige læringsrum, samt skabe muligheden for fordybelse i et specifikt emne, hvor børnene styrker deres fokusering og fastholdelse af lærings- og legeuniverser.

PL har ansvaret for at vi kommer igennem alle temaerne og sikre, at vi kommer igennem alle læreplanstemaerne og dermed de 12 pædagogiske mål.

I BMD bruger vi også aktivt både lokale og centrale muligheder, hvis vi har behov for ny viden, f.eks.: efter- og videreuddannelse, oplæg fra ressourcepersoner, faglige fyrtårne, sprog- eller motorikvejledere eller via interne udviklingsforløb i institutionerne eller dagtilbuddet generelt. (medarbejderne på banen?)

Vores tilgang til udvikling af den pædagogiske praksis og implementeringen af læreplanstemaerne er baseret på evidensbaseret viden. f.eks. via faglig sparring eller indhentning af egen data i institutionerne. Vi evaluerer løbende på vores praksis og pædagogiske struktur for at sikre den bedst mulige praksis. Det sker både ved møder i institutionerne, den daglige pædagogiske praksis, kvalificerede refleksioner, forældresamarbejde, dagtilbudsmøder mm.

Til dette bruger vi bl.a. KOLB's læringscirkel samt andre faglige tilgange til at systematisere arbejdet med pædagogikken og læringstemaerne

- o Fokuserede forløb omkring ét centralt læringstema, hvor vi tilrettelægger aktiviteter rundt om det tema.

Eksempel: Aktiviteter kan tilrettelægges rundt om det enkelte tema. (F.eks. Natur og Science). Målet med temaet beskrives, samt hvorledes det kommer til udtryk i børnegruppen.

- o Frie dage og tidspunkter på dagen, hvor legen udvikles spontant med mere eller mindre vokseninvolvering.

Eksempel: Vi støtter op om legen og på den måde sørger for implementering af læringstemaerne ud fra børnenes leg og naturlige udvikling af den. Krop, sanser og bevægelse vil naturligt følge med, hvis vi planlægger et udetema, hvor institutionen skal i skoven, klatre på bakker, finde dyr, kaste med blade osv.

- o Evalueringer af forløb.

Eksempel: en evaluering kan i en institution foregå via et evalueringsskema, inden det næste tema planlægges.

- o Status udviklingssamtaler, som tager udgangspunkt i læreplanstemaerne. OBS at den bliver generet for DTB!

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- o Aktiviteterne er centreret omkring vuggestuebørns zone for nærmeste udvikling

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- o Aktiviteterne er centreret omkring børnehavebarnets zone for nærmeste udvikling

- o Overleveringen mellem dagtilbud og skole, tager udgangspunkt i læreplanens 6 temaer. Møde med Lars - uddybes

6. Det fysiske og æstetiske børnemiljø

Det fysiske miljø bør invitere til leg, udforskning af omgivelserne og såvel fysisk aktivitet som fordybelse både inde og ude. Den fysiske indretning bør være fleksibel i forhold til at kunne bruges til varierende pædagogiske formål, men bør samtidig muliggøre en kontinuitet i længerevarende lege og andre aktiviteter.

Beskrivelse af, hvordan de fysiske rammer, inde som ude, understøtter målene for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring, som er fastsat inden for hvert af de seks læreplanstemaer (se målene [her](#)). Her beskrives både de generelle betragtninger vedrørende de pædagogiske læringsmiljøer for hele dagtilbuddet og de forskellige afdelingers særlige rammer, muligheder og evt. udfordringer.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan skaber vi rammer og indretning, der understøtter mulighederne for forskellige voksen- og børneinitierede aktiviteter, leg, fordybelse, fysisk udfoldelse mv.?
- Appellerer vores fysiske rammer i alle afdelinger til børnenes nysgerrighed og lyst til at udforske såvel inde som ude?
- Har vi regler, en organisering eller en kultur, der begrænser mulighederne for at bruge de fysiske rammer optimalt?
- ...

I Beder-Malling dagtilbud har vi fokus på at indrette gode fysiske og æstetiske rammer i alle afdelinger, så de bedst muligt understøtter trivsel og læring for børnene gennem hele dagen.

De fysiske rammer er forskellige fra afdeling til afdeling, men fælles for alle er, at de understøtter: at børnene bliver udfordret og inspireret, at børnene kan udbygge deres sociale relationer, at børnene kan udfolde sig fysisk i aktivitet og leg.

I alle afdelinger er der gode muligheder for at indrette et godt fysisk og æstetisk læringsmiljø såvel ude som inde. De fysiske rammer er fleksible. De kan tilpasses den enkelte børnegruppes behov og dække de pædagogiske mål. Rummene i de forskellige afdelinger er indrettet så de indeholder synlige værdier for afdelingen i form af forskellige artefakter.

Indretningen af de fysiske rum tager udgangspunkt i evidensbaseret viden samt den enkelte børnegruppes trivsel og udvikling. Rummene indrettes fleksibelt med udgangspunkt i barnets perspektiv, så de understøtter pædagogiske intentioner og børnenes behov, de kan desuden skifte funktion og stemning i løbet af dagen.

Vi har langtidsplanlægning i forhold til indretning af inde- og uderum. Vi evaluerer løbende den enkelte afdelings behov og sætter fokus på langtidsholdbare investeringer til gavn for udviklingen af det fysiske og æstetiske børnemiljø.

Hvordan skaber vi rammer og indretning, der understøtter mulighederne for forskellige voksen- og børneinitierede aktiviteter, leg, fordybelse, fysisk udfoldelse mv.?

Appellerer vores fysiske rammer i alle afdelinger til børnenes nysgerrighed og lyst til at udforske såvel inde som ude?

- Kan børnene afkode rummernes funktion
- Børnehøjde billeder

Har vi regler, en organisering eller en kultur, der begrænser mulighederne for at bruge de fysiske rammer optimalt?

Se tekst øverst – det fremhævede med blå skal kombineres med teksten først i afsnittet

GENERELT

- Fokus på indretning der giver mulighed for leg i mindre grupper.
- Rum som er indrettet med udgangspunkt i børnenes perspektiv, hvor forskellige materialer og legeredskaber er frit tilgængelige.
- Rum som er indrettet til pædagogisk voksenstyrede aktiviteter.
- Fokus på at børnene bliver så selvhjulpne som muligt.
- SUS samtaler om børns trivsel og udvikling med fokus på læringsmiljøet.
- Løbende evaluering i de enkelte afdelinger omkring fysisk og æstetisk læringsmiljø i forhold til indretning af inde- og uderum f.eks. via KOLB.
- Indretning af fysisk og æstetisk børnemiljø i forhold til zonen for nærmeste udviklingstrin.

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Fokus på at gøre børnene selvhjulpne.
- Et ex mere

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Børnene som med skabere af rummene
- Et ex mere

PRAKSISFORTÆLLING

- (F.eks. Amaliegårdens lange gang.)
- Et eksempel mere

7. Børn i udsatte positioner

Dagtilbud af høj kvalitet med gode pædagogiske læringsmiljøer har stor betydning for alle børn, men særligt for børn i udsatte positioner. Børn kan være i udsatte positioner af vidt forskellige grunde, og det pædagogiske personale og andre fagprofessionelle har ansvar for med tidlig, rettidig indsats at identificere børn med behov for en særlig opmærksomhed. Samtidig skal der arbejdes med rummelige fællesskaber, hvor alle børn har en naturlig plads. Børn i udsatte positioner skal støttes, så de både udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab og efter behov også i mindre gruppesammenhænge med et særligt fokus. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at udsatte børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for dem. Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er betydningsfuld for alle børn, men i særlig grad for børn i udsatte positioner.

Beskrivelse af, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, og hvordan der udvikles rummelige fællesskaber, som alle børn oplever at være en betydningsfuld del af.

Forslag til refleksions spørgsmål:

- Hvordan sikrer vi, at børn i udsatte positioner i vores dagtilbud har de pædagogiske, strukturelle og fysiske rammer, de har behov for?
- Hvordan arbejder vi konkret med børnefællesskaber i vores dagtilbud, så børn i udsatte positioner indgår som en betydningsfuld del?
- Hvordan tager den voksne ansvar for kvaliteten i interaktionen og relationen med det enkelte barn?
- ...

Dagtilbud af høj kvalitet med gode pædagogiske læringsmiljøer har stor betydning for børn. Særligt for børn i udsatte positioner. Børn kan være i udsatte positioner af vidt forskellige grunde og det pædagogiske personale og andre fagprofessionelle har ansvar for, med tidlig og rettidig indsats, at identificere børn med behov for en særlig opmærksomhed. Samtidigt skal der arbejdes med rummelige fællesskaber, hvor alle børn har en naturlig plads.

Børn i udsatte positioner skal støttes, så de både udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab og efter behov også i mindre gruppesammenhænge med et særligt fokus. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes for at udsatte børn kan være med og for at legen udvikler sig positivt for dem. Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er betydningsfuld for alle børn. Men i særlig grad for børn i udsatte positioner.

Hvordan sikrer vi at børn i udsatte positioner har de pædagogiske, strukturelle og fysiske rammer, som de har behov for?

OBS Skæring

GENERELT

- At der er en god vidensdeling omkring børnene, hvad ser vi, hvad ved vi og hvad virker for det enkelte barn.
- At vi ser det enkelte barns behov og differentierer vores tilgangen til de enkelte børn
- Vi udarbejder en handleplan, præciserer hvad barnet har brug for og arbejder systematisk ud derfra.
- Vi prioriterer et tæt og udvidet forældresamarbejde
- Vi samarbejder med vores ressourcepersoner i dagtilbuddet, PPR og øvrige tværfaglige eksterne samarbejdspartnere.
- Det daglige pædagogiske arbejde tilrettelægges så alle børn er inkluderet, og dette gøres med en tydelig rammesætning og struktur.
- Vi har øje for at alle børn kan komme i en udsat position i korte eller længere periode.
- Vi er opmærksom på, at det er muligt at søge eksterne ressourcer for de børn der har brugt for en særlig indsats

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Opmærksomhed på at strukturere børnene i mindre grupper
- Formulering fra ADHD center omkring vuggestuebørn (ikke at kunne sætte dagsordenen pga. tegn)

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Mindre legegrupper og opmærksomhed på relationer børnene imellem
- Vi arbejder mere målrettet med handleplaner med konkrete mål

Hvordan arbejder vi konkret med børnefællesskaber i vores dagtilbud, så børn i udsatte positioner indgår som en betydningsfuld del?

GENERELT

- Vi har en opmærksomhed på at inkludere børn i udsatte positioner og har en differentieret tilgang til alle børn, hvor de lærer om forskellighed og mangfoldighed.
- Vi arbejder med strukturer som visuelt billedmateriale, forberedelse, guidning, time-timer mm.
- Fokuserer på barnets ressourcer og fortæller det gode historie
- Opmærksomhed på kommunikation omkring "børn i udsatte positioner" bl.a. i forhold til forældregruppen.
- Arbejder med mindre fællesskaber i det store, så der er mulighed for at tilpasse aktiviteterne til børnenes nærmeste udviklingszone.
- Vi har refleksioner og legerelationer i kombination med voksenstrukturerede aktiviteter internt i

børnegruppen i samspil med hele institutionens børnegrupper og voksne.

- BMD: Vi sikrer os at alle børn er en del af et fællesskab

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Vi arbejder altid med tidlig indsats

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- Vi kan sørge for at børnene er sammen med de børn hvor de trives og kan udvikle sig uanset om de er samme alder og muligheder

Hvordan tager den voksne ansvar for kvaliteten i interaktionen og relationen med det enkelte barn?

GENERELT

- Fælles opmærksomhed. Arbejder med et fælles tredje og følger barnets initiativer/intentioner
- Nærværende voksne, hvor de voksne er i børnehøjde og er deltagende. De er bagved, ved siden af og foran.
- Vi har en grundlæggende respekt for barnet hvor den voksne tager ansvar for relationen.
- Der er samarbejdes på tværs af grupper/stuer, så man understøtter og giver følgeskab og hjælper hinanden med opgaven.
- Ved at gøre brug af dagtilbuddets ressourcepersoner sprog-, motorik- og inklusionsvejleder.
- Med udgangspunkt i det enkelte barn arbejdes der pædagogisk med inkluderende principper, hvor relationer og fællesskab er i fokus
- Vi arbejder datainformeret og med evaluering
- Tværfagligt samarbejde med PPR og eksterne samarbejdspartnere
- BMD: Ved at sikre at det enkelte barn føler sig set, hørt og forstået
- At man som voksen altid er nysgerrig på hvilken intention der ligger bag barnets adfærd/handling.
- At man interagerer med i barnet i overensstemmelse med barnets nærmeste udviklingszone.
- Vi understøtter og fremhæver det enkelte barns ressourcer og kompetencer i fællesskabet.
- Vi bruger video som data og refleksions materiale

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 0-2 ÅR

- Vi arbejder altid med tidlig indsats

SPECEFIKT FOR BØRNEGRUPPEN 3-6 ÅR

- eksempel her

OBS "Vi" - "man"

8. Forældresamarbejde

Et godt forældresamarbejde om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse er af afgørende betydning. Forældrene skal derfor både inddrages aktivt i og have indflydelse på dagtilbuddets arbejde. Samarbejdet sker både i form af det formelle bestyrelsesarbejde/forældrerådsarbejde og samarbejdet i hverdagen på tværs af dagtilbud og hjem om det enkelte barn, og om skabelsen af inkluderende børnefællesskaber.

I det daglige forældresamarbejde indgår også vejledning af og sparring med forældrene om, hvordan de understøtter deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske personale og forældrene afstemmer forventningerne til hinanden og samarbejdet, med afsæt i den enkelte families behov, og alle skal opleve, at de bliver set, hørt og har indflydelse.

Beskrivelse af, hvordan forældresamarbejdet faciliteres og rammesættes, både formelt og i hverdagen, så der samarbejdes om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem, baseret på den enkelte families behov. Beskrivelse af hvordan alle forældre inddrages og involveres aktivt som ressourcer for deres børns trivsel, læring og udvikling.

Forslag til refleksions spørgsmål:

- Hvordan samarbejder vi med forældrene om overgange?
- Hvilke muligheder for vejledning og sparring giver vi forældre i relation til børns trivsel, læring, udvikling og dannelse?
- Hvordan samarbejder vi med forældre om det enkelte barn og om skabelsen af inkluderende børnefællesskaber?
- ...

Skriv her...

9. Inddragelse af lokalsamfundet

Som led i arbejdet med den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx skoler, biblioteker, museer, idrætstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø.

Dagtilbuddet skal endvidere overveje om et samarbejde med fx ældre medborgere, skolebørn fra mellemtrinnet og udskolingen eller andre frivillige i lokalsamfundet, der ønsker at bidrage med en særlig viden eller interesse inden for eksempelvis natur, sport, musik, sundhed eller håndværk, kan bidrage til at styrke arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Beskrivelse af, hvordan dagtilbuddet, herunder bestyrelsen og forældre, inddrager lokalsamfundet i arbejdet med at etablere pædagogiske læringsmiljøer for børn og herved giver børnene kendskab til det samfund, de lever i, og de muligheder, det giver.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvilke ressourcer og mulige kontakter er til stede i vores lokalsamfund, og har vi kontakt hertil?
- Hvordan kan disse bruges og inddrages i at skabe eller understøtte pædagogiske læringsmiljøer?
- Hvordan kan dagtilbuddet i samarbejde med bestyrelsen åbne sine fysiske faciliteter til lokalområdets behov for herved at understøtte børns trivsel, læring, udvikling eller dannelse?
- ...

Vi benytter i høj grad det omkringliggende lokalsamfund.

OMFORMES TIL PROSATEKST

- Legepladser – kommunale og andre institutioners
- Skov
- Strand
- Parker
- Bibliotek
- Kirke
- Skole – fysisk
- 0 klasse – Brobygning, - krybbespil
- Lokalcenter – Lucia, fastelavn
- Nærmiljø
- BMI
- Socialminister
- Lokale foreninger
- Stisystem
- El cykler
- Jul
- Idrætstilbud
- Beder – Malling og vis-a-vis
- Malling turistbus
- Låner sognegården – workshop, udstillinger

- Den kreative have – Malling
- Pædagogisk ledet legeplads – Svendgården
- Gartnerskolen

PRAKSIKSEMPLER

- o Orienteringsløb
- o Gudstjeneste

10. Sammenhæng med børnehaveklassen

Sammenhæng i børnenes liv betyder, at skolen bygger videre på et tydeligt børneperspektiv, der tager over, hvor dagtilbuddet slipper. Det skoleforberedende arbejde i dagtilbud handler især om, at der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter børnenes sociale kompetencer og færdigheder som vedholdenhed og fordybelse. Derved forberedes de på at møde nye sociale og faglige sammenhænge med tro på egne evner, nysgerrighed og gå-på-mod. Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal også introducere til og give børnene mulighed for at udvikle faglige færdigheder i form af leg med bogstaver, tal, mønstre, former m.v.

Beskrivelse af sammenhængen mellem skole og dagtilbud og af, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter børnenes dannelsesparathed og skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan arbejder vi med læreplanstemaerne, så vi understøtter børnenes lyst til at lære og til at indgå i nye og kommende fællesskaber?
- Hvordan tager vi ansvar for en god overgang, fx ved at understøtte deres mod på nye udfordringer, deres evne til fordybelse, vedholdenhed og til at tage initiativ til at indgå i nye relationer?
- Hvordan tilrettelægger vi et gensidigt forpligtende samarbejde mellem dagtilbud og SFO/skole og forældre for meningsfulde overgange fra dagtilbud til skole og fritidstilbud?
- ...

Er under udarbejdelse sammen med skolen

11. Ledelse

Ledelsen har ansvaret for, at personalet besidder viden og konkrete kompetencer til at kvalificere det pædagogiske læringsmiljø og til at inddrage forældrene. Ledelsen understøtter og kvalificerer faglige, pædagogiske refleksioner hos personalet via facilitering, sparring og løbende metodeudvikling med fokus på udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer og på at skabe stærkere læringsfællesskaber. Den samlede ledelse understøtter dagtilbuddets åbenhed over for lokalsamfundet. Den pædagogiske leder organiserer arbejdet, så det understøtter personalets arbejde med den pædagogiske læreplan.

Beskrivelse af, hvad ledelsens opgave er, for at der leves op til de ministerielt fastsatte mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring inden for hvert af de seks læreplanstemaer. Beskrivelsen skal både rumme dagtilbuddets ledelse samt de individuelle forskelle, der måtte være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksions spørgsmål:

- Hvordan sikrer og understøtter ledelsen, at den pædagogiske praksis ledes gennem den styrkede pædagogiske læreplan?
 - Hvordan sikrer ledelsen en løbende udvikling af personalets viden og kompetencer?
 - Hvordan understøtter organiseringen af dagligdagen, at der er mulighed for faglig refleksion over egen og fælles praksis?
 - ...
- Social kapital
 - Medarbejderne på banen
 - Frisættende ledelse
 - Oplæg fra p-dag
 - Udeligeret ansvar
 - Grønspættebog
 - Budgetter
 - DOL
 - Kompetenceudvikling
 - Feedback grupper
 - Oplæg?
 - E-learning?
 - Teammøder
 - Ekspeditions møder
 - Frokostmøder
 - Sparring
 - Bestyrelse og forældreråd
 - Ansvar for at pædagogerne og andre medarbejdere er kvalificerede via kompetencer

- Ledelsen understøtter de pædagogiske refleksioner hos personalet via facilitering, sparring og løbende metodeudvikling med fokus på udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer
- Understøtter dagtilbuddets åbenhed over for lokalsamfundet.
- Den pædagogiske leder organiserer arbejdet, så det understøtter personalets arbejde med den pædagogiske læreplan.
- Tydelig i kerneopgaven
- Sikre høj faglig kvalitet i opgaveløsningen
- Faglig indsigt, at sikre ledelse og følgeskab
- Rollemodel
- Introducere og facilitere læreplanens indhold og mål
- Sikre fokus på udviklingen af en styrket feedback-, refleksions- og evalueringskultur
- KOLB
- Sikre ejerskab, accept og respekt for politiske beslutninger
- SLF
- Mentor
- Personaledelse
- Arbejdsmiljøledelse
- "Forældreplejen" – samskabelse med forældrene
- Hvordan laver PL personalemøder? Frisættende ledelse – Procesledelse - GRUS
- MUS
- LUS
- Økonomi
- Tekniske fællesskaber
- Administrative fællesskaber
- Implementering af SLF – skaber rum
- Sygefraværsopfølgning
- "Blæksprutte"
- Ad-hoc opgaver
- Arbejdstilrettelæggelse
- Børnetid
- Ledelse af faget

EKSEMPLER

- o Grønspættebog
- o Teammøder

12. Pædagogisk personale

Det pædagogiske personale skal sammen skabe et pædagogisk læringsmiljø, hvor der er plads, tid og ro til at være barn. Det er hensigten, at legen og den legende tilgang til læring, barnets interesser, undren og nysgerrighed, samt det pædagogiske personales viden om at fremme læring og udvikling, er

udgangspunktet for de læreprocesser, som barnet indgår i. For at kunne lykkes med dette er det centralt, at det pædagogiske personale i det interne arbejde både kan tage ledelse og give følgeskab.

Beskrivelse af, hvad det pædagogiske personales opgave er, for at der leves op til de ministerielt fastsatte mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring inden for hvert af de seks læreplanstemaer. Beskrivelsen skal både rumme dagtilbuddet generelt samt de individuelle forskelle, der måtte være afdelingerne imellem, samt børnegruppen i alderen 0-2 år og børnegruppen i alderen 3-6 år.

Forslag til refleksions spørgsmål:

- Hvordan organiserer det pædagogiske personale arbejdet, så vores fokus er på børnenes individuelle behov for støtte, guidning og udfordring i deres leg og aktiviteter?
- Hvordan støtter det pædagogiske personale hinanden i at være gode rollemodeller, der bekræfter og inspirerer børnenes kreativitet, nysgerrighed og eksperimenterende leg?
- Hvad kræver det af den enkelte, når der skal være en intenderet pædagogisk tilgang til børnene over hele arbejdsdagen i såvel børne- som vokseninitierede aktiviteter?
- ...

Skriv her...

13. Dokumentation og refleksionspraksis

Ledelsen har ansvar for, at det pædagogiske personale løbende forholder sig refleksivt til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det kan fx ske ved, at praksis fastholdes gennem pædagogisk dokumentation, der danner grundlag for analyse, og systematisk refleksion og justering af praksis.

Professionel dømmekraft og en systematisk faglig og kritisk refleksion over egen og fælles praksis er et vigtigt grundlag for lokalt at udvikle dagtilbud af høj kvalitet. Refleksionen forudsætter, at man er nysgerrig og undersøgende på hinandens praksis, søger sparring og tilbyder hjælp. Samtidig skal man turde udfordre hinandens vaner og rutiner og gøre det naturligt at dele viden og ideer til nye løsninger på tværs. Med afsæt i refleksionen og en stærk feedbackkultur skabes der i dagtilbuddet, afdelingen og i den enkelte gruppe stærkere læringsfællesskaber. Derved opbygges og udvikles både den professionelle kapacitet og dømmekraft.

Dokumentationen kan både være kvantitative og kvalitative data. Dokumentation til udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer kan være personalets beskrivelser, iagttagelser eller videooptagelser af den pædagogiske praksis. Dokumentation af børnenes udbytte kan eksempelvis være børnenes egne

produktioner, meninger, udtryk for trivsel, hvad de er optagede af og forældrenes informationer, holdninger og tilfredshed. Dokumentation er også det pædagogiske personales erfaringer, viden fra observation af børnenes leg og fortællinger fra praksis. Sidst men ikke mindst er data også viden baseret på forskning, resultater af evidensbaserede undersøgelser, socioøkonomi, vurderingsredskaber til fx sprog og robusthed mv. Der skal være balance mellem de ressourcer, der bruges på at dokumentere på den ene side og det udbytte, som det pædagogiske personale får, på den anden side.

Den pædagogiske dokumentation og refleksionspraksis vil tage afsæt i de bærende principper for Stærkere Læringsfællesskaber.

Beskrivelse af, hvordan der skabes en feedbackkultur, hvor der løbende dokumenteres og reflekteres over sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse, så der sker en videreudvikling og kvalificering af egen og fælles praksis.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvordan skaber vi en feedbackkultur, så refleksion over egen og fælles praksis bliver en naturlig del af hverdagen?
- Hvilke data er meningsfulde for os at indsamle og tage udgangspunkt i, når vi skal reflektere over vores daglige pædagogiske arbejde og børnenes udbytte heraf?
- Hvordan involverer vi børnene i den løbende refleksion og dokumentation?
- ...

Skriv her...

14. Evaluering

Udover at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet er dagtilbudslederen også ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål for de seks læreplanstemaer og skal beskrive sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Evalueringen skal offentliggøres.

Evalueringen baseres på den indsamlede dokumentation, herunder den løbende pædagogiske dokumentation og de systematiske refleksioner, der foregår i det enkelte læringsfællesskab blandt ledere og pædagogisk personale.

Beskrivelse af, hvordan vi vil evaluere sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse, med henblik på udvikling og kvalificering af dagtilbuddets praksis.

Forslag til refleksionsspørgsmål:

- Hvilke oplysninger og dokumentation har vi brug for, for at kunne vurdere sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes udbytte?
- Hvordan organiserer vi indsamling af netop den relevante dokumentation, der kan øge de voksnes viden om, hvad der virker for børnene?
- Hvordan kan vi skabe en stærk evalueringskultur med videndeling på tværs af afdelingerne, der medfører bedre læringsmiljøer for børnene?
- ...

Skriv her...

